

SAAREPEEDI KOOL

Saarepeedi Kooli lasteaia õppekava

SISUKORD

1	ÜLDOSA.....	4
1.1	Lasteaia üldandmed	4
1.2	Lasteaia kirjeldus ja eripära	4
2	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED.....	5
2.1	Üldeesmärgid.....	6
2.2	Õppe- ja kasvatustöö põhimõtted	6
2.3	Õpikäsitus	7
3	ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	7
3.1	Õppeaasta.....	7
3.2	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmas	8
3.3	Koostöö lapsevanematega	10
4	ERIVAJADUSTEGA LAPS.....	10
4.1	Erivajadusega lapse märkamine ja toetamine.....	11
5	EELDATAVAD ÜLDOSKUSED	11
5.1	Mänguoskused	12
5.2	Tunnetus- ja õpioskused	13
5.3	Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	16
6	VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED.....	19
6.1	Valdkond „Mina ja keskkond“	19
6.1.1	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:.....	20
6.1.2	Lapse arengu eeldatavad tulemused	22
6.2	Valdkond „Keel ja kõne“	31
6.2.1	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	32
6.2.2	Lapse arengu eeldatavad tulemused	32
6.3	Valdkond „Matemaatika“	37
	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	37
6.3.1	Lapse arengu eeldatavad tulemused	38
6.4	Valdkond „Kunst“	39
6.4.1	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	40
6.4.2	Lapse arengu eeldatavad tulemused	41

6.5	Valdkond „Muusika“	43
6.5.1	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	44
6.5.2	Lapse arengu eeldatavad tulemused	44
6.6	Valdkond „Liikumine“	46
6.6.1	Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine.....	47
6.6.2	Lapse arengu eeldatavad tulemused	47
7	LAPSE ARENGU JÄLGIMINE.....	51
7.1	Arengu jälgimise põhimõtted	51
7.2	Arengu jälgimise meetodid.....	51
7.3	Dokumenteerimine	51
7.3.1	Lapse arengu jälgimise dokumenteerimine.....	51
7.3.2	Lasteaia lõpetamine	52
8	ÕPPEKAVA UUENDAMINE JA TÄIENDAMINE	53
9	LISAD	54
	Lisa 1 Individaalsuse kaart.....	54
	Lisa 2 Koolivalmiduskaart	55

1 ÜLDOSA

1.1 Lasteaia üldandmed

Juriidiline aadress: Saarepeedi küla, Viljandi vald, 70201 Viljandi maakond

Registrikood: 75026336

Omanik: Viljandi Vallavalitsus

Tegutsemise vorm: alushariduse ja põhihariduse andmine I-III kooliastmes

Veebiaadress: <http://www.saarepeedi.edu.ee>

1.2 Lasteaia kirjeldus ja eripära

11. septembril 1978.a. asutati Saarepeedile lasteaed. Uue koolihoone valmimisega 18.01.1987 ühendati lasteaed kooliga.

Alates 2007.a. kannab asutus Saarepeedi Kooli nime.

Lasteaia ja kooli ühes majas töötamine ning hea koostöö annavad võimaluse järjepidevalt lapse arengut jälgida ja toetada eelkoolieast kuni põhikooli lõpetamiseni.

Saarepeedi Kool on munitsipaalasutus. Lasteaias toimub õppe-ja kasvatustegevus eesti keeles.

Lasteaed töötab ajavahemikul 7:00-18:00.

Saarepeedi lasteaias on 2 liitrühma, mis pakub rikkalikumaid õppimisvõimalusi erialiste laste koosluse ja omavaheliste kontaktide tõttu.

Lasteaed	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Rühm „Sipelgad“	20	20	21	14
Rühm „Mesilased“	22	20	22	16
KOKKU	42	40	43	30

*EHIS-e andmed seisuga 10. september

Saarepeedi Koolil on suurepärased võimalused õppe-kasvatustöö läbiviimiseks õues. Loodus- ja keskkonnaharidus ning terviseedendus on meie maja märksõnadeks. Saarepeedi Kool erilisus lisaks heale alus- ja põhiharidusele on kaasaegne, soe ja hubane koolikeskkond mitmete vabaajaveetmiseks loodud lisavõimalustega.

Laste toetamiseks on loodud tugev tugisüsteem. Kõneravi ning arenguhäiretega laste arengut jälgib ning jagab soovitusi nii vanematele kui rühmaõpetajatele eripedagoog. Sotsiaalpedagoog koordineerib tööd HEV- lastega ja Rajaleidjaga.

Liikumise- ja muusikatunde viivad läbi liikumis- ja muusikaõpetaja, huviringina tegutseb 1 x nädalas balletiring. Laste tervisele ja selle edendamisele pööratakse suurt tähelepanu. Tervisekasvatuse läbiviimisel osaleb kogu personal.

Personal tunneb ennast organisatsiooni täisväärtusliku liikmena ja on kaasatud kooli arendamisse läbi igakuiste töökoosolekute.

Lasteaia „Mesilaste“ rühmas mindi alates 2015.a. üle ühe õpetaja süsteemile. Toimub pidev suhtekorraldustöö, mille eesmärgiks on asutuse hea maine kujundamine.

Lasteaia ruumid on soojad ja puhtad ning sisustatud lastepäraselt. Väga olulisel kohal on keskkonnakasvatus. Õpetajad viivad läbi õppe- kasvatustegevusi vabas looduses. Lisaks oma maja ümbrusele käiakse sageli ka loodusrajal, mis asub kooli vahetus läheduses.

Kirjutame huvitavaid projekte KIK-i, et toetada laste igakülgset arengut.

Lasteaia elu põnevamaks ja mitmekesisemaks muudavad üritused kooliga, lastevanematega, rahvamajaga, raamatukoguga.

Lasteaias on väljakujunenud traditsioonilised temaatilised ühisüritused, mis on kajastatud kooli kodulehel ja e-lasteaias.

Igakuiselt külastame põnevaid asutusi, käime õppekäikudel – ja ekskursioonidel. Lasteaial on võimalus kasutada erinevateks väljasõitudeks Viljandi valla bussi.

Oluliseks peame üldsusele info andmist enda tegemistest läbi ajakirjanduse. Oleme avatud asutus ning jagame enda kogemusi ja teadmisi nii maakonna kui ka vabariigi teiste lasteaedadega.

2 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

Saarepeedi Kooli

moto:

Saarepeedi kool - kõigi võimaluste kool

missioon:

Ühtse ja toetava kooliperena võimaldada lapsele parimat võimetekohast arengut ja haridust.

visioon:

Mitmekülgset haridust võimaldav turvalise õpi-ja kasvukeskkonnaga õpihimu ja koolirõõmu hoidev kool.

Oma visiooni elluviimiseks lähtume järgmistest kokkulepitud väärtustest:
areng, vastutus, turvalisus, hoolivus, avatus, koostöö.

2.1 Üldeesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös. Üldesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

- 1) lapsele on loodud arengut soodustav keskkond, tagatud turvatunne ja eduelamus;
- 2) lapsel on loomulik huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta; on loodud võimalus tervikliku maailmatunnetuse kujunemiseks;
- 3) laps kasvab aktiivseks, vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, koostöövalmis inimeseks;
- 4) lapsevanemad saavad tuge, abi ja nõu õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel.

2.2 Õppe- ja kasvatustöö põhimõtted

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

- 1) lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- 2) lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- 3) lapse loovuse toetamine;
- 4) mängu kaudu õppimine;
- 5) humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- 6) lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- 7) lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- 8) üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- 9) kodu ja lasteasutuse koostöö;
- 10) eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab direktor.

2.3 Õpikäsitus

Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervises seisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad. Õppe- ja kasvatustöö toetamisest võtab osa kogu maja personal, kaasa arvatud kool.

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima. Rühmad on sisustatud lapsekeskselt ning vahendid paigutatud lastele kättesaadavalt.

Päeva tähtis osa on meie lasteaias juturing, mis pakub tuttavat tegevust ning loob turvatunde kogu päevaks. Juturingis räägitakse lahti kogu päeva tegemised ning lastel on võimalik arutleda ja jagada oma olemasolevaid teadmisi käsitletavate teemade kohta.

Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3 ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

3.1 Õppeaasta

Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini.

Õppeaasta algusest 2 nädalat on mõeldud laste ja lapsevanemate kohanemisele. Kuna suvekuudel on suurem osa lastest ja lasteaiatöötajatest suvepuhkusel (juulikuus maja suletud), töötab juunis ja augustis lasteaed ühe-rühmalisena. Õppe- ja kasvatustegevuse sisuks on õpitu kordamine ja kinnistamine. Põhiliseks tegevuseks on mäng. Suurema osa ajast viibivad lapsed õues ja looduses.

3.2 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine rühmas

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on riiklik õppekava ja lasteaia õppekava. Õppeaasta alguses koostatakse üldtööplaan, mis määrab lasteaia ja kooli aasta tegevused.

Üldtööplaanist lähtudes koostab iga rühm õppeaasta alguses oma tegevuskava, kus on esitatud rühma kirjeldus, päevakava, eesmärgid ning koostöövaldkonnad.

Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Lasteaia tegevus- ja päevakava kinnitab direktor käskkirjaga.

Lasteaia päevakava

07.00- 08.15 Saabumine lasteaeda, tegevused

08.15- 08.30 Hommikusöök

08.35- 11.00 Tegevused ja mängud

11.00- 12.00 Õueaeg

12.00- 12.45 Riietumine, lõunasöök

12.45- 15.00 Unejutt, lõunane puhkus

15.00- 15.30 Riietumine, mängud

15.30- 15.50 Õhtuode

15.50- 18.00 Tegevused, mängud, kojuminek.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab õpetaja laste arengutaset, vanust ja laste huve. Laste vanusest ja keskendumisvõimest lähtuvalt on õpetaja kavandatud lõimitud õppe- ja kasvatustegevuste kestus 1-3aastastel lastel 10-15 minutit, 3-5aastastel 25 minutit ning 6-7 aastastel 35 minutit.

Õppesisu valikul lähtutakse põhimõtetest- lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale, kergemalt raskemale ja konkreetset abstraktsemale.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise pikkuseks on üldjuhul nädal. Nädalaplaani koostamisest võtab osa kogu rühma meeskond. Nädalaplaani koostamisel arvestatakse ka lapsevanemate ja laste ettepanekuid. Nädalaplaanis on välja toodud eesmärgid, temaatika, õppesisu ja – tegevused. Eesmärgid on esitatud lapsest lähtuvalt st eesmärgid väljendavad lapse tegevuse tulemust. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Muusika- ja liikumisõpetajad planeerivad tegevusi nädala kaupa. Nädala eesmärkidega ja temaatikaga on võimalik tutvuda ka lapsevanematel (nädalaplaan on väljas kõikides rühmades ja e-lasteaias), kes samuti aitavad kaasa ning toetavad eesmärkide saavutamist.

Õppe- ja kasvatustöö dokument on e-lasteaed, kuhu pedagoogid kannavad läbi viidud õppe- ja kasvatustegevuse sisu. E-lasteaeda kannab rühma pedagoog ka läbi viidud individuaalsed tegevused, üritused jms, mis lisaks õppe- ja kasvatustööle lasteaias toimub. E-lasteaia täitmist jälgib direktor.

Õppe- ja kasvatustegevused seostatakse eelkõige kodukoha eripära, inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga tutvutakse võimalikult loomulikus keskkonnas.

Tegevuste ning tegevuskohtade valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevuseks vajalikke vahendeid ning materiaalseid võimalusi, laste vanuselist ja soolist koosseisu, lapsevanemate soove ning personali ja pedagoogide kaasamist.

Õppekorraldus ja meetodid:

- lapsekesksest metoodikast lähtumine
- õuesõppe metoodika rakendamine
- laste tervise edendamine
- mängu tähtsustamine, mänguoskuste väärtustamine

3.3 Koostöö lapsevanematega

Lapsevanemad on meiega põhilised ja igapäevased koostöö tegijad. Peame oluliseks vastastikust pidevat infovahetust. Selleks on loodud erinevad võimalused – lasteaia kodulehekülg (www.saarepeedi.edu.ee), e-lasteaed ning rühmatelefon, infostendid, igapäevane suhtlemine ning koosolekud lastevanematega vähemalt kaks korda aastas ning rühmade ja majaülesed sündmused, millest vanemad aktiivselt osa võtavad.

Igal õppeaastal toimuvad lapsevanematega arenguvestlused. Vestluse aluseks on arengumapp. Selgitatakse välja lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Antakse tagasiside lapse arengust ja õppimise tulemustest. Tunnustatakse toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi lähtuvalt lapsest endast. Arenguvestlusteks sobiva aja valib iga rühm laste eest ja rühma eripärasest lähtudes ning kokkuleppel lastevanematega.

Aastaringelt toimivad järgmised koostöö vormid: individuaalsed vestlused, väljasõidud koos vanematega, perepäevad, laste peod jm. Vajadusel nõustatakse lapsevanemaid kasvatusküsimustes.

Kevadeti toimub uutele lastele ja nende vanematele lahtiste uste päev, kus lastel ja vanematel on võimalik tutvuda oma uute õpetajatega ja näha oma tulevast rühma.

Saarepeedi Kooli hoolekogu osaleb aktiivselt lasteaia ja kooli igapäevaelu puudutavates küsimustes. (näit hoolekogu koolitusel osalemine, läbirääkimised toitlustajaga, õuevahendite korrastamine, hoogtööpäeva algatamine, jõulukohviku korraldamine). Koos käiakse vähemalt neli korda õppeaasta jooksul.

Vastavalt vajadusele korraldab hoolekogu vestlusringi, selgitamaks välja lastevanemate ootused ja rahulolu kooli tegevusega. Lapsevanematel ja kooli personalil on võimalus teha ettepanekuid, panna kirja oma ootusi ja soovitusi.

4 ERIVAJADUSTEGA LAPS

Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas. Erivajadustega lapse toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

4.1 Erivajadusega lapse märkamine ja toetamine

Arengulise erivajaduse esmaseks märkajaks on rühmaõpetaja, kes vaatleb ja jälgib last rühmategevustes. Laste arengut ja käitumist jälgides selgitab rühmaõpetaja sügisel välja koostöös tugispetsialistidega erivajadustega laste olemasolu rühmas.

Lasteaia tugispetsialistid on eripedagoog, sotsiaalpedagoog ja HEV-koordinaator.

Eripedagoog testib lapsi igal sügisel. Eripedagoogi abi ja tuge vajavate laste nimekiri kinnitatakse direktori käskkirjaga oktoobri lõpuks.

Eripedagoog alustab lapse arengu jälgimist, teeb uuringutest kokkuvõtted ning jagab soovitusi edasiseks tegevuseks lapsevanematele ja rühmaõpetajatele. Arenguprobleemide püsimisel avatakse eripedagoogi soovitusel lapse arengu jälgimise kaart (vt LISA 1) ning sellest teavitatakse lapsevanemat. Lapse areng fikseeritakse rühmaõpetajate ja teiste lapsega tegelevate spetsialistide poolt. Kui lapse areng jääb eakohasest arengust jätkuvalt maha, siis eripedagoog lasteaia HEV-koordinaatorina kutsub kokku laiendatud töörühma (määratud direktori käskkirjaga), kes otsustab individuaalse arenduskava koostamise vajalikkuse. Vajadusel tehakse koostööd lasteaiaväliste HEV-last toetavate erispetsialistide ja kohaliku Rajaleidja keskusega.

Andeka lapse toetamine ning lapsele võimaluste loomine toimub koostöös lapsevanematega. Kui õpetaja arvates on laps mõnel alal andekam, kui teised, soovitatakse seda annet võimaluse korral arendada ka väljaspool lasteaeda, kus on sobivamad tingimused ja võimalused (muusika, kunst, sport jms).

Lasteaed toetab erineva kultuurilise ja keelelise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel. Teist keelt kõnelevad lapsed on integreeritud eesti rühmadesse.

5 EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguoskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

5.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel

2-3-aastane laps:

- 1) toob täiskasvanu ergutusel mängudesse järk- järgult uusi kogetud tegevusi
- 2) matkib mitmesuguseid igapäevaolukordi;
- 3) mängib nii realistlike lelude kui ka asendusmänguasjadega;
- 4) kooskõlastab erinevaid liigutusi muusikaga;
- 5) matkimismängude kaudu on omandanud erinevaid liigutus- ja kõnemudeleid;
- 6) tegevused on sihikindlamad ja käeliigutused alluvad silmade kontrollile (klotside ladumine, lükkimine), tegutseb ühe mänguasjaga pikemalt;
- 7) tajub esemeid mitme meelega (vaatlemine, kuulamine, kompimine).

3-4- aastane laps:

- 1) kombineerib eri allikatest saadud teadmisi ja muljeid, muudab mängu sisukamaks;
- 2) võtab endale teatud rolle, annab sellega mängule suuna, roll saab mängu lähtealuseks;
- 3) õpib mängima kõrvuti, jagama rolle, ühendama koosmängus oma mänguhuve teiste omadega;
- 4) meisterdab mitmesuguseid esemeid, kasutades selleks erinevaid ehitusmaterjale ning – detaile;
- 5) on järjekindlam ja püsivam, tähelepanu ning taju jaotub mitme tegevuse vahel.

4-5- aastane laps:

- 1) oskab lahendada konflikte, kasutades selleks kõnet;
- 2) leiab mänguteema, loob süžee ja jagab kaaslastega mängurollid;
- 3) järgib keerulisemaid mängureegleid.

5-6- aastane laps:

- 1) on nõudlik rolli täitmise suhtes, ühendab eri allikatest saadud kogemusi, teadmisi ja muljeid;
- 2) mängudes ilmub rollisuhtlus, ideed on mitmekesisemad;

- 3) oskab mängida üksi, loob keerulisemaid ja mitmekesisemaid mängusituatsioone, kus rolle täidavad mänguasjad;
- 4) jälgendab täpsemalt täiskasvanute tegevust;
- 5) oskab ise mängu organiseerida, ühineda rühmadesse ning seada eesmärgid;
- 6) hindab mängu täpsust ja mängureeglite ausat täitmist;
- 7) mõtleb ise mängu välja.

6–7aastane laps:

- 1) tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

5.2 Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel:

2-3-aastane laps:

- 1) leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga, saab aru täiskasvanu suunamisest kõne kaudu;
- 2) plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel;
- 3) keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tähelepanu ei ole veel püsiv;
- 4) tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;
- 5) kordab ja jälgendab varasemaid kogemusi ning mälupilte;
- 6) mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;
- 7) on omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;
- 8) osaleb dialoogis;
- 9) individuaalsel juhendamisel rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;

10) tal on ettekujutus arvumõistest ja värvuste nimetusest;

12) omandab uusi seoseid, mõisteid, teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu.

3-4-aastane laps:

1) oskab osaliselt oma tegevusi planeerida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiset, kuid autoriteetide toel;

2) plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;

3) hangib tänu keeleoskusele teavet, kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta on;

4) saab aru lihtsamatest piltlikest võrdlustest;

5) jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;

6) mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta;

7) järgib lihtsaid reegleid;

8) huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas;

9) osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega, konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ning loovtegevustes;

10) liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi, keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu;

11) saab aru arvumõistest, huvitub tähtedest;

12) saab aru arvumõistest, huvitub tähtedest;

13) omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.

4-5- aastane laps:

1) tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi;

2) reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;

3) tegutseb koos teistega, teda motiveerivad tegevused eakaaslastega;

4) keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;

5) konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;

6) osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;

- 7) räägib esemetest, mida pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib;
- 8) keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit;
- 9) oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- 10) eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest üldistusastmest;
- 11) tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest;
- 12) omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;
- 13) leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt;
- 14) kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegia);
- 15) saab aru mõistatustest.

5-6- aastane laps:

- 1) plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ning üritab alustatud tegevused lõpetada;
- 2) suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-25 minutiks;
- 3) kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;
- 4) kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks;
- 5) järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada;
- 6) kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;
- 7) osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes;
- 8) saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis- ruumilisest järjestusest;
- 9) kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudses kui ka sarnases olukorras;
- 10) kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajalikkust.

6–7-aastane laps:

- 1) saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;

- 6) suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- 7) rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

5.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel:

2-3-aastane laps:

- 1) saab aru, et inimestel võivad olla erinevad tunded ja emotsioonid;
- 2) tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus;
- 3) väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;
- 4) võib karta tundmatuid uusi asju;
- 5) tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia;
- 6) osaleb täiskasvanuga ühistegevustes, teisi lapsi jälgib, tegutseb nendega kõrvuti;
- 7) jagab mõnikord asju ka teistega, valdavalt siiski omandihoidja;
- 8) loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos;
- 9) algatab vestlust eri teemadel.
- 10) täidab igapäevaelu rutiini;
- 11) järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.

3-4-aastane laps:

- 1) väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;
- 2) tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal oma suutlikkusest realistlikku ettekujutust;
- 3) saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb ja joob iseseisvalt, tal on kujunenud tualetiharjumused;
- 4) teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;
- 5) seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid;
- 6) väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu;

- 7) püüab vahel teisi abistada ja lohutada, tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;
- 8) osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale;
- 9) arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet;
- 10) saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses, püüab täita kodukorra reegleid;
- 11) saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;
- 12) huvitub võistlummängudest ning tahab olla edukas.

4-5-aastased lapsed:

- 1) hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- 2) väljendab emotsioone ja räägib nendest;
- 3) suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ja orienteerub oma suutlikkuses;
- 4) suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;
- 5) on tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut;
- 6) imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere;
- 7) eelistab sootüübilisi mängu;
- 8) naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab;
- 9) võtab omaks reegleid, kogemusi ja muutusi, jälgib reeglite täitmist teiste poolt, lahendab arusaamatusi kasutades kõnet;
- 10) oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.

5-6- aastane laps:

- 1) tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;
- 2) seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia;
- 3) on oma tegevuses orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;
- 4) eelistab omasoolisi mängukaaslast, kujunevad sõprussuhted;
- 5) suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;
- 6) järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada;
- 7) järgib sotsiaalset rutiini.

6-7-aastane laps (sotsiaalsed oskused):

- 1) püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;

- 2) tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) loob sõprussuhteid;
- 7) saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 8) teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 9) mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- 10) järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- 11) selgitab oma seisukohti.

6–7-aastane laps (enesekohased osakused):

- 1) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 2) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 3) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 4) algatab mängu ja tegevusi;
- 5) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 6) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 7) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 8) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

6 VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

6.1 Valdkond „Mina ja keskkond“

1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;

2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;

3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

6.1.1 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine:

Lapse põhitegevus on mäng. Mängides saavutab ta teatud sotsiaalse kompetentsuse. Kaaslastega ühiselt mängides õpivad nad teisi arvestama ning koos tegutsema. Eri keskkondadega tutvumiseks kasutatakse erinevaid mänge, vestlusi, arutelusid, juttude, muinasjuttude ja luuletuste (ka rahvaluule) lugemist, lavastusmängusid, ning piltide ja videofilmide vaatamist. Palju tegevusi korraldatakse õues. Looduse ja looduslike vahenditega seostatakse suur osa õppetegevusest. Rakendatakse õuesõppe metoodikat.

Kavandades ja korraldades:

1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust:

- teemasid ja vaadeldavaid objekte valides lähtutakse koduloolisuse printsiibist st tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt;

2) õhutatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;

- emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tahet tegutseda;
- last tuleb suunata märkama loodust enda ümber ning suhtuma ümbritsevasse austavalt;
- olulised tegevused on vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine;
- tähtis on vahetu tajumine, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine;
- teadmisi omandatakse tegutsedes;
- õuesõpe annab parima võimaluse kõigi meelte kasutamiseks;
- luuakse soodne keskkond sotsiaalseks suhtlemiseks, et kujundada heasoovlikkust nii täiskasvanute kui ka eakaaslaste vastu (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus);

- luuakse olukordi eesti rahvatraditsioonide ja – kommete omandamiseks (rahvakalendri tähtpäevade tähistamine, suhtlemine erinevate põlvkondadega);

3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;

- pakkudes eduelamusi kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevasse (erivajadustega ja eri rahvusest kaaslastega);
- rakendades üldõpetuslikku tööviisi ärgitatakse last märkama ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma tegevusega kasu tuua;

4) õhutatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;

- täiskasvanu ja personali enda tervisliku käitumismudeli eeskujul kujunevad üldinimlikud väärtused, sotsiaalselt kompetentne käitumine ning tervist väärtustav eluviis;

5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Säästlikkus ja heaperemehelik käitumine saavad lastel alguse oma mänguasjade ja töövahendite hoidmisest ning raamatutesse lugupidavast suhtumisest. lapse kasvades õpetatakse teda märkama võimalusi käituda keskkonda säästvalt (nt vee- ja elektri kokkuhoid), mõistma, et temast sõltub looduse hoidmine ning et ka tema on osake loodusest.

Õppetegevusi viiakse läbi õppekäikudel, looduse õpperajal ja liikluses. Õppekäigul saadakse uusi kogemusi, mida pakuvad vaatlused, vestlused õpetaja ja laste vahel ning tegutsemisvabadus. Looduse õpperajal käimine võimaldab loodusobjekte vaadelda ja võrrelda erinevatel aastaaegadel. Liikluses püütakse saavutada laste võimalikult riskivaba käitumine ja toimetulek ka edaspidises elus.

Tähtpäevade tähistamisel kasutatakse õppetegevusena mängu- ja stiilipidusid, näitusi ja karnevale. Kommetega seotud tegevustes lähtutakse kodukoha eripärast, kasutatakse muuseumipedagoogikat.

6.1.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused

TEEMA	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3 aastane	3-4- aastane	4-5- aastane	5-6- aastane	6-7- aastane
Mina	Ütleb küsimise korral oma eesnime.	1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime. 2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk. 3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab seda sõrmedel.	Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo (tüdruk, poiss).	1. Oskab öelda oma ees- ja perekonnanime. 2. Kirjeldab ennast (välimust).	1. Oskab end tutvustada 2. Teab oma kohustusi ja õigusi. 3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.
Perekond ja sugulased		Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.	Teab pereliikmete nimesid.	Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + pereliikmete nimed ja perekonnanimed	1. Teab oma pereliikmeid ja lähissugulasi. 2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad. 3. Jutustab oma vanavanematest.
Kodu		Vastab küsimustele oma pereliikmete ja kodu kohta.	1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja. 2. Teab oma kodulinna. 3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi.	1. Nimetab kodu asukohta: linnas (tänav), maal (talunimi). 2. Oskab nimetada oma kohustusi kodustes tegevustes.	1. Oskab kirjeldada oma kodu, kodukohta kodumaad. 2. Teab kodust aadressi ja telefoni
Lasteaed	1. Suudab leida	1. Oskab nimetada	1. Nimetab oma	1. Teab nimetada	1. Teab lasteaia aadressi.

	rühmas oma kapi, voodi ja istekoha. 2. Nimetab rühmas olevaid esemeid	oma rühma nime. 2. Suudab leida oma koha rühmas 3. Ütleb küsimise korral oma rühmakaaslaste nimed.	lasteaia nime. 2. oskab kirjeldada oma tegevusi ja 3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi. 4. Teab oma ja võõra tähendust.	lasteaiatöötajate nimesid. 2. Teab rühmareegleid.	2.Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust. 3.Kirjeldab lasteaia kodukorda, rühmareegleid ning peab neist kinni. 4.Teab lasteaia traditsioone.
Kool					1.Teab kooli kui õppimise kohta. 2.Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.
Ametid, elukutsed, tööd	Matkib lihtsamaid töövõtteid.	1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.	1. Nimetab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. 2. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.	1. Oskab nimetada vanemate ameteid. 2. Kirjeldab tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. 3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.	1.Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2.Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3.Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. 4.Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. 5.Selgitab raha otstarvet.

Kodumaa, teised rahvused Eestis		1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, peoriiede kandmine jne).	1. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid. 2. Teab rahvuslindu ja –lille.	1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid (rahvuskivi ja -hümn). 2. Teab, kes on riigi president (nimi). Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas.	1.Nimetab Eesti riigi sümboleid(lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). 2.Teab kodulinna sümboleid. 3.Oskab Eesti kaardilt näidata oma kodukohta. 4.Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 5.Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli. 6. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa). 7.Suhtleb teisest rahvusest lastega.
Tähtpäevad, pühad ja kombed	Tunneb rõõmu oma sünnipäeva tähistamisest rühmakaaslastega	Küsimuste abil räägib oma sünnipäevast.	Kirjeldab tähtpäevi peres.	Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.	1.Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkuse-, emakeele-, lastekaitse-, sõbrapäev jm). 3.Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus. 4.Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone.
Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid	Teab mõiste <i>hea</i> ja <i>paha</i> tähendust.	Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.	1. Teab üldtuntud viisakusreegleid. 2.Meeldetuletamisel järgib lauakombeid	1. Teab mõistete <i>õige</i> ja <i>vale</i> tähendust. 2. Tunneb ja järgib lauakombeid.	1.Teab mõistete <i>ausus</i> ja <i>autus</i> tähendust ning oskab vastavalt käituda. 2.Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kauplus, teater, kirik, kalmistu jne).

					3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus		Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. 2. Oskab sõpra lohutada ja abistada. 3. Oskab andeks anda ja leppida.	Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.	1.Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. 2.Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus			Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.	Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm).	1.Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. 2.Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad).
Suhtumine erinevustesse			Teab, et inimesed on erinevad.	1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keel, rass, vanus, tervisest tulenev). 2. Oskab kirjeldada abivahendeid (prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat).	1. Püüab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid arvamusi ja huve. 2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 3. Pakub oma abi abivajajale.
Ehitised		Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	1. Kirjeldab küsimuste abil oma kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume rühmas ja teab nende otstarvet. 3. Oskab kirjeldada	1. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi, liiv jm). 2. Oskab nimetada teenindusasutusi ning nende vajalikkust (kauplus, juuksuritöökoda, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). 3. Oskab kirjeldada maja	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (teater, linnus, kirik jm) ja vaatamisväärsusi (Tarvas, Vallimägi jm).

			lasteaia õueala ning seal kasutatavaid abivahendeid.	ehitamist.	
Kodumasinad	Leiab pildilt tuttavaid kodumasinaid (kell, televiisor, pesumasin, arvuti jm).	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat.	Nimetab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (triikraud põletab jm).	Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohtusid (kirjeldused on täpsemad).	Kirjeldab põllutöomasinaid.
Sõidukid	Leiab pildilt tuttavaid sõidukeid (auto, buss, rong)	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid .	Nimetab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
Jäätmed		Leiab rühmast prahti ja toob selle kokkulepitud kohta.	Leiab loodusest (õuealal) prahti ja teatab sellest õpetajale (klaasikillud jm ohtlik jääde) või toob selle kokkulepitud kogumiskohta.	Teab miks prügi sorteeritakse (klaas, paber, plast).	1. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorditakse. 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust .
Tervise väärtustamine	Teab millal pestakse käsi (nt enne sööki, peale WC kasutamist).	Teab tervist kahjustavaid tegevusi (nt lume söömine).	Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav keheline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju jne).	1. Teab, kuidas hoida oma tervist. 2. Kirjeldab, mis on tervisele kahjulik (nt küünte ja juuste närimine).	1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (tervislik käitumine ja riskikäitumise vältimine). 3. teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, alkohol, vägivald).

Hammaste tervis	Teab hammaste hooldamise vahendeid.	Teab hammaste tervise jaoks vajalikke vahendeid.	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke vahendeid ja tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	Selgitab miks tekib hambakaaries.	Järgib hammaste hooldamise põhimõtteid igapäevaelus.
Tervislik toitumine	Tunneb pildilt tuttavaid toiduaineid.	Nimetab toiduaineid.	Eristab kasulikke toiduaineid kahjulikest.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada toiduaineid, milliseid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral peale, jalgadele, kätele, suule, silmadele, ninale ja kõrvadele.	Oskab nimetada kehaosi.	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	Oskab nimetada meeleelundeid ja nende vajalikkust.	1.Selgitab, mis on siseorganite (süda, kopsud jm) kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 2.Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
Ohutus ja turvalisus	Teab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	Nimetab ohtlikke esemeid.	1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud). 2. Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 3. Teab, et ei tohi võõrastega kaasa	1. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, mängimine ohtlikes kohtades, ujumine täiskasvanu järelvalveta, kiivrita rattasõit, tikud). 2. Teab hädaabinumbrit 112 ja oskab seda kasutada. 3. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.	1.Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2.Teab, mis on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. 3.Teab ja kirjeldab, kuidas kutsuda abi ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus). 4.Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.

			minna.		
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned, ja putukad	Tunneb rõõmu õues viibimisest.	Oskab osutamise korral nimetada lille ja puud.	Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid.	Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (Soolikaoja).	1.Oskab kirjeldada kodukoha loodust, nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2.Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks.
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	Tunneb pildilt ära tuttava looma.	1. Oskab küsimise korral nimetada 2-3 tuttavat looma ja tema kehaosi. 2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu (tihane, vares, kukk, kana). 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust.	1. Oskab kirjeldada tuttavate loomade elupaiku. 2. Teab loomade käitumise erinevusi erinevatel aastaaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).	Nimetab tuntumaid erineva elupaiga- ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.
Putukad: erinevad elupaigad, areng ja eluviisid, välimus, kasv	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, liblikas).	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (sipelgas, mesilane).	Teab putukate elupaiku: mesilane mesitarus, sipelgas sipelgapesas.	Oskab nimetada putukaid ja kirjeldada nende välimust (rohutirts).	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv,	Teab 2-3 tuntumat puu- ja juurvilja (õun, porgand).	1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. 2. Oskab osutamise	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	Kirjeldab ja oskab võrrelda kaske, kuuske, tamme, kastanit ja mändi.	Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õuna-, pirni- ja kirsipuu, toomingas, pihlakas

areng		korral nimetada tuttavaid lilli.			jms).
Öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses		Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).	Eristab ning nimetab päeva ja ööd.	1. Oskab nimetada nädalapäevi. 2. Eristab ning nimetab hommikut ja õhtut (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine, seostamine taimede ning loomade tegevusega).	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused		Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel on külm, sajab lund, suvel on soe ja paistab päike).	Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.	1. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (pesaehitus, talveuni, ränd lõunasse jm). 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, päevitamine, ujumine, suusatamine jm).	Seostab muutusi looduses aastaaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.
Ilmastik: erinevad ilmastiku- nähtused	Vastab 2-3 küsimusele ilmastiku- nähtuste kohta	Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, paistab päike).	Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.	1. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist. 2. Oskab kasutada ilmastikukalendrit ja täita seda kokkulepitud tingmärkidega.	Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaaegadega.
Inimese mõju loodusele: loodushoid,	Teab, et prügi visatakse selleks	Mõistab, et lilli ei nopita niisama.	1. Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata.	1. Laps kasutab vett ja elektrit säästvalt ning oskab põhjendada miks seda teha	1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on

säästev areng	ettenähtud kohta.		2. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodus, koduümbruses jm.	tuleb. 2. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. 3. Suhtub loodusesse hoolivalt ja oskab seal käituda	inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. 3. Teab, et inimene on osa loodusest 4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud loomi aidata. 5. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (plast, paber, olmeprügi). 6. Soovib osaleda looduse korrastamises..
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele	Teab, et loomad vajavad vett ja toitu.	Teab, et taimed vajavad vett.	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.	Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.	Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänava ületamine	Teab mõistet sõidutee ja kõnnitee.	Teab valgusfoori punase ja rohelise tule tähendust.	1. Teab valgusfoori tulede tähendust ja nende süttimise järjekorda. 2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.	1. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval). 2. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.	1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 2. Teab, kuidas ületada ristmikku. 3. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal.

Liiklusmärgid			Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	1. Teab liiklusmärkide tähendusi (stopp, ülekäigurada). 2. Teab rulluiskudega ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud sõidukohad).	Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes.
Sõidukid		1. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver, ohutu sõidukoht). 2. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.	Teab liiklusvahendite erinevusi ja eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ning tähtsust.	Oskab ühissõidukis käituda (koha pakkumine, viisakas käitumine, pileti ostmise).	
Helkur, turvatool ja -vöö		Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Teab turvatooli ja – vöö vajalikkust sõidukis. 2. Teab miks tuleb kanda helkurit.	1. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 2. Oskab selgitada, kus ja kuidas kanda helkurit.	Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

6.2 Valdkond „Keel ja kõne“

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine, kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

6.2.1 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda; laps õpib rääkima konkreetses suhtlussituatsioonis, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevuste (nt nimekirjade koostamine, joonistusele pealkirja kirjutamine, kaardi või kirja kirjutamine täiskasvanu abiga).

6.2.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused

SISUPLOKID	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3-aastane	3-4-aastane	4-5-aastane	5-6-aastane	6-7-aastane
Suhtlemine	1. Suhtleb täiskasvanuga	1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi,	1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.	1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka	1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt

esemetega tegutsemise ajal. 2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. 3. Kasutab suhtlemisel mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. 4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääletsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.	väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga. 2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, palve jm). 3. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga. 4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja rutiinse tegevusega. 5. Loeb peast 1-2 realist luuletust.	2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. 3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. 4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust 2-3 lausungiga. 5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. 6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	väljaspool tegevus-situatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt <i>Miks ta nii tegi?</i>). 2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. 3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid. 4. Kirjeldab täiskasvanu abiga mõnda olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. 5. Annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil. 6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga. 7. Loeb peast liisusalme ja luuletusi. 8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega.	<i>Kus ta elab?</i>). 2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist. 3. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teiste algatatud teemaga. 4. Annab edasi kuulnud teksti. 5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal. 6. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise ajal. 7. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega. 8. Jutustades seob lausungeid sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i>. 9. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid. 10. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest. 11. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu). 12. Kirjeldab tuttavaid esemeid, nähtusi, tegevusi, andes edasi põhisisu ning olulisi detaile. 12. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. 13. Räägib sellest, mida hakkab tegema.
--	--	---	--	---

Grammatika	1. Kasutab tuttavat situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid. 2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul. 3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. 4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siin</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).	1. Mõistab ning kasutab tuttavat tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid. 2. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>). 3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>). 4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da-tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).	1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid sh koondlauseid. 2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändvorme. 3. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (<i>sidesõnad ja, aga</i>). 4. kasutab kõnes enamasti õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>sõitis, laulsid</i>).	1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid. 2. Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt <i>söödud-söönud</i>). 3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>). 4. Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, mängiksin</i>). 5. Ühildab sõnu arvus (<i>karud söövad</i>) ja käändes (<i>ilusale lillele; punase palliga</i>). 6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõnu käändvorme mitmuses (<i>ilusatel lilledel</i>).	1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (<i>saab lauljaks, jookseb kivini</i>). 2. Kasutab kõnes kõiki käändvorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: <i>arstina</i>). 3. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (näit lugeb p.o loeb; lillene p.o lilleline) ning osutab neile. 4. Kasutab kõnes käändvorme harva esinevates funktsioonides (kohakäänded ajasuhte väljendamiseks: <i>hommikust õhtuni</i>). 5. Kasutab kõnes enamasti õigesti osastava ja sisseeütleva käände
Sõnavara	1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse	1. Kasutab nimisõnu. 2. Kasutab tegusõnu, mis	1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt	1. Kasutab kõnes mõningaid vastassõnu (<i>nt lühike- pikk, must- puhas</i>). 2. Kasutab kõnes mõningaid	1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu (<i>eile, täna, homme</i>). 2. Kasutab kõnes mõningaid

	tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. 2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt <i>näu</i> p.o <i>kass</i>, <i>anna opa</i> p.o <i>võta sülle</i>), ase- ja määrsõnu (nt <i>siia</i>, <i>seal</i>, <i>nii</i>). 3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.	väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. 3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. 4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed</i>, <i>riided</i>). 5. Kasutab tagasõnu (<i>all</i>, <i>peal</i>, <i>sees</i>, <i>ees</i>, <i>taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks.	<i>kuusk</i>, <i>kask-puud</i>; <i>tuvi</i>, <i>tihane</i>- linnud). 2. Kasutab kõnes objektide osade/ detailide nimetusi (<i>käpad</i>, <i>saba</i>, <i>rool</i>). 3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tuttmüts</i>, <i>kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>täpiline</i>, <i>laulja</i>).	iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg</i>, <i>kaval</i>, <i>igav</i>). 3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik</i>, <i>päev</i>, <i>õhtu</i>, <i>öö</i>). 4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>nuga leiva lõikamiseks-leivanuga</i>).	samatähenduslikke sõnu (<i>jookseb-lippab</i>). 3. Selgitab kujundlike väljendite (<i>tuul ulub</i>, <i>kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega. 4. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistab</i> - <i>joonistaja</i>- <i>jooneline</i>). 5. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb</i> - <i>veeretab</i>; <i>sõidab</i> - <i>sõidutab</i>). 6. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. 7. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt <i>lilled: tulp</i>, <i>roos</i>). 8. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel</i>, <i>kohal</i>, <i>otsas</i>, <i>enne</i>, <i>pärast</i>).
Hääldamine	1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. 2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt <i>a</i>, <i>e</i>, <i>i</i>, <i>o</i>, <i>u</i>, <i>p</i>, <i>m</i>, <i>t</i>, <i>l</i>.	1. Kasutab kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja struktuuris. 2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla <i>r</i>, <i>s</i>, <i>k</i>, <i>õ</i>, <i>ü</i>).	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid	1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. 2. Hääldab õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu. 3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades. 4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt	1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu. 2. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. 3. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (nt <i>Fanta</i>, <i>šokolaad</i>).

			konsonant ühendeid (<i>nt –nt, -lt, -mp jne</i>).	<i>taburet, banaan, diivan</i>).	
Kirjalik kõne	Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.	1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (<i>nt kass- tass, pall- sall, tuba- tupp</i>), osutades pildile või objektile.	1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliatsiga.	1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades. 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu. 4. Häälib täiskasvanu abiga.	1. Häälib täiskasvanu abita. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, keskel, lõpus). 3. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. 4. Veerib 1-2silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi ja eksib sageli. 5. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (<i>nt poe- ja tänavanimed, sildid</i>). 6. Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (<i>nt lähen koli</i>). 7. Eristab häälikuühenditeta sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut. 8. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 9. Muudab täiskasvanu abiga sõna vältestruktuuri (<i>nt koll-kool; innalina; tibu- tippu</i>). 10. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

6.3 Valdkond „Matemaatika“

- 1) hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundmõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) last innustatakse nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) last harjutatakse määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, ergutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaisting;
- 4) last suunatakse ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);

5) toetatakse üldistuseeni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

6.3.1 Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks. 2. Leiab erinevate esemete hulgast <i>palju</i> ja <i>üks</i> . Loendab asju kolme piires ja ning vastab küsimusele <i>mitu on?</i> .	1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. 2. Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades <i>sama palju</i> .	1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). 2. Võrdleb esemate hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on <i>rohkem kui</i> , <i>vähem kui</i> . 3. Tutvub arvudega kuni 10ni.	1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. 2. Tunneb numbrimärke. 3. Võrdleb hulki (<i>on suurem kui, on väiksem kui</i>). 4. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. Loendab saadud tulemusi. 5. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.	1. Moodustab arvude rida 12ni. 2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). 3. Oskab nimetada antud arvule eelnevat ja järgnevat arvu. 4. Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi. 5. Oskab kasutada sümboleid < >.
Suurused ja mõõtmine	Näeb ja leiab esemetes erinevusi.	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem- väiksem), pikkuse (pikem- lühem), laiuse (laiem- kitsam) järgi ja kasutab mõisteid.	1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem- madalam). 2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse ja laiuse ja kõrguse järgi.	1. Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. 2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi <i>suurema- väiksema- sama suure</i> ning kontrollib objekte kõrvutades. 3. Hindab kaugust võrreldes teiste	1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; mahumõõtu liiter; massimõõtu kg; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes. 2. Mõõdab koos õpetajaga pikkust, laiust, kõrgust, raskust ja vedelikku

				objektidega. 4.Järjestab raskuse ja paksuse järgi.	kokkulepitud mõõtevahenditega.
Geomeetrilised kujundid	1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. 2. Eristab palli ja klotsi.	1. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu. 2. Leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast ja õuest.	Nimetab kolmnurka, ruutu, ristkülikut ja ringi ning leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	1.Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. 2. Oskab nimetada kera. 3. Oskab kirjeldada ruudu ja ristküliku sarnasusi ja erinevusi.	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, püramiid, risttahukas) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
Orienteerumine ajas	Vestleb <i>ööle</i> ja <i>päevale</i> iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.	1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid. (piltidel, vestluses vm). 2. Eristab <i>hommikut</i> ja <i>õhtut</i> (kirjeldab tegevusi).	Teab ööpäeva osi <i>hommik-päev-õhtu-öö</i> ; kirjeldab tegevusi ja sündmusi <i>täna</i> .	1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. 2. Teab enda sünnikuud ja-päeva. 3. Eristab mõisteid <i>kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe</i> .	1. Teab kuude nimetusi. 2. Määrab kellaaega täistundides. 3. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem- varem, noorem- vanem.
Orienteerumine ruumis	Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub <i>ülal- all, kõrval, ees- taga</i> .	Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: <i>ülal-all, ees- taga (minu ees-minu taga jne)</i> .	1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (<i>seisan Alo taga; olen tahvli ees</i>).	1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: <i>all-peal, kohal, keskel, ääres</i> . 2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.	1. Määrab paremat ja vasakut poolt. 2. Orienteerub tasapinnal (paberil).

6.4 Valdkond „Kunst“

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;

- 3) tehnilised oskused: voolimine, maalimine, joonistamine ja meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

6.4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) lapsele antakse võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõtetesse või taludesse, ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ja avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ning loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse algatus- ja kujutlusvõimet, jälgides, et säiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 6) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

7) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtusi just sellel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

6.4.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Kujutamine ja väljendamine	Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.	1. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid. 2. Leiab ümbritsevast juhendamise toel kollase, punase ja roheline värvi.	1. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiast. 2. Tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta värvi.	1. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. 2. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone, teab lisaks eelnevatele värvidele ka pruuni ja roosat.	1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone. 2. Püsib töös valitud teemas, tõlgendades seda isikupäraselt. 3. Jutustab tegelaste tegevustest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja-kohast. 4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga. 5. Nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).
Kujundamine	Kaunistab tasapinnalisi esemeid (paber, papptaldrik, plaat vms).	Kaunistab täppide või joontega tasapinnalisi ja ruumilisi esemeid.	1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks (tass, müts vm).	1. Valib tähtpäevakaarti kujundades sündmuse meeleoluga sobivad motiivid. 2. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel	1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata. 2. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib. 3. Aitab kujundada

			2. Kujundab õpetaja abiga tähtpäevakaardi.	šabloonile või templi abil selle valitud kohale esemel.	tähtpäevadega seotud peolauda ja ruumi.
Voolimine	Tutvub voolimis- materjaliga	Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.	1. Õonestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.	1. Kasutab iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale. 2. Loob soovitud esemeid töödeldes nii ümar- kui ka piklikke vorme. 3. Ühendab voolitud detailid omavahel.	1. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. 2. Arvestab erinevate voolimissegude eripära.
Joonistamine	Kasutab kriiti või värvipliatsit erinevate joonte tegemiseks.	Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusvahenditega erinevaid jälgi (täppe, vertikaalseid ning horisontaalseid jooni).	Tekitab joonistusvahenditega erinevaid jooni (lainelisi, katkendlikke, spiraalseid), püsides paberi piirides.	1. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta. 2. Joonistatud sümbolid täienevad ja muutuvad keerukamateks. 3. Joonistades ning värvides muutub joonte tihedus.	1. Kasutab koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt. 2. Värvides varieerib käe liikumise suunda. 3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.
Maalimine	Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni.	1. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega. 2. Vajutab jäljendeid, kattes templi õpetaja abiga värviga.	1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2. Katab templi iseseisvalt värviga ja vajutab jäljendeid.	1. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja -tõmmetega. 2. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pindu korduvalt. 3. Segab värve uute toonide saamiseks.	1. Kasutab pintslit erinevalt (pintslit ots, külge). 2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid. 3. Püüab vältida värvide määrdumist.
Meisterdamine		Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit.	1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ning tükke ja kleebib need	Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning neid ühendades või	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke jm.

			sõltuvalt töö olemusest. 2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid. 3. Lükib paelale või traadile auguga esemeid.	kombineerides loob oma töö.	2. Oma mõtete teostamiseks ning erinevate materjalide liitmiseks leiab sobivaimad võtted. 3. Valmistab ise lihtsa mänguasja täiskasvanu juhendamisel.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist	Vaatleb pilte, näidispilte ja raamatu illustratsioone ning vastab küsimustele.	Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest küsimuste abil.	1. Vaatleb omal algatusel raamatu-illustratsioone ja kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse. 3. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud.	Nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.	1. Teoseid või ümbritsevaid objekte vaadeldes ning kirjeldades märkab detaile, värve ja tajub meeleolu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast. 3. Kasutab raamatu-illustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

6.5 Valdkond „Muusika“

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis- rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

6.5.1 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) esikohal on emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis- loomingu- võimeid, kultuurilis- sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ning tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades, muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis- rütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust.

6.5.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Laulmine	1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu. 2. Püüab kaasa laulda.	1. Huvitub laululisest tegevusest, laulab õpetajaga kaasa. 2. Osaleb laulude esitamises.	1. Püüab laulda rühmaga samas tempos. 2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2. Püüab esitada laule rühmaga samas tempos.	1. Laulab ilmekalt lähtudes laulu ja teksti karakterist eakohaseid rahva- ja lastelaule. 2. Laulab peast õpitud rahva – ja lastelaule ning esitab neid

				3. Laulab koos teistega peast õpitud rahva- ja lastelaule.	üksi või rühmas.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (keerutamine, hüplemine, lehvitamine, käte peitmine vms).	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega). 2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetoostekõnd ja – jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3. Osaleb laulumängudes.	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris). 2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades nt hüpaksummu ja eesgaloppi. 2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika tempo ja dünaamika järgi).
Muusika kuulamine	Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vms).	1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära õpitud laule.	1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga, selgitab kuulnud. 2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu.	1. Tunneb ja eristab lihtsamaid vokaal- ja instrumentaalžanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul). 2. Väljendab loovalt muusika kuulamist saadud elamusi, iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.
Pillimäng	Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab,	Mängib muusikat kuulates, liikudes, lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel,	1. Mängib rütmipille (nt kõlakarp, trumm, kuljused, pandeira) muusika kuulamise liikumise ja laulmise	1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -	1. Ansambli mängus osaledes püüab alustada ja lõpetada koos teistega ning mängida nendega ühes tempos. 2. Mängib erinevatel rütmi- ja

	patsutab) või rütmipillil (kõlapulgad, kellukesed, sahistid).	randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.	saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.	lauludele. 3. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.	meloodiapillidel lihtsamaid kaasmänge.
--	---	---	---	--	---

6.6 Valdkond „Liikumine“

- 1) liikumisalased üldteadmised hügieenist, ohutusest, samuti terminoloogia ja mõistete valdkond;
- 2) põhiliikumiste kujundamine ja kehaliste võimete arendamine;
- 3) liikumismängud tervise tugevdamiseks, kiiruse ja vastupidavuse arendamiseks, kasutatakse integreeritult ka teistes õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades;
- 4) erinevad spordialad (võimlemine, sportmängud, ujumine, suusatamine jne);
- 5) tants ja rütmika.

Valdkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:

Laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

6.6.1 Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik- arenduslike liikumisviisidega, nt suusatamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslast arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

6.6.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused

ÜLDTEEMA	LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED				
	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Liikumis- teadmised	1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. 2. Liigub õpetaja juhendamisel võimalikult ohutult.	1. Valib õpetaja korraldusel teiste riide hulgast välja võimlemisriided. 2. Osaleb lasteaia spordipäeval.	1. Sooritab tuttavaid harjutusi õpetaja korralduste ja sõnaliste seletuste järgi. 2. Järgib meeldetuletamisel hügieeninõudeid. 3. Püüab arvestada	1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid võistlusi. 2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid vahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.	1. Arvestab rühmakaaslasti aktiivses tegevuses. 2. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires. 3. Mõistab hügieeninõuete olulisust. 4. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest. 5. Nimetab erinevaid

			rühmakaaslasti aktiivses tegevuses.	3. Õpitud tegevustes kasutab võimalikult ohutuid liikumisviise.	spordialasid ja mõne Eesti tuntuima sportlase. 6. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.
Põhiliikumised Üldarendavad harjutused	1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. 2. Kõnnib piiratud pinnal. 3. Viskab palli.	1. Sooritab põhiliikumisi. 2. Säilitab kõndides ja joostes sihi. 3. Säilitab tasakaalu pingil ja piiratud pinnal.	1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. 2. Teeb koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.	1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2. Sooritab tasakaalu nõudvaid harjutusi. 3. Teeb harjutusi väikevahenditega.	1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses. 2. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmitised. 3. Ronib varbseinal vahelduva sammuga. 4. Säilitab tasakaalu liikudes ja paigal olles. 5. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt.
Liikumis- mängud	Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglita kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega loovmänge.	1. Mängib 2-4 reeglita liikumismänge. 2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. 3. Tunneb rõõmu saavutuste üle.	1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes. 2. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. 3. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jm). 4. Organiseerib ise liikumismänge. 5. Peab kinni mängureeglitest ja kasutab ausa mängu

					põhimõtteid.
Spordialad: võimlemine	1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.	1. Sooritab võimlemisharjutusi erinevate vahenditega eri asendites. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi koos õpetaja ja kaaslastega.	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Hoiab oma kohta ringis ja viirus.	1. Püüab valitseda oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvates harjutustes. 2. Teeb painduvust, kiirust, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi. 3. Hoiab oma kohta kolonnis.	1. Püüab harjutusi tehes valitseda oma kehahoidu, liigutusi ja tasakaalu nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes. 2. Veab tühja kelku.	Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.	Viib kelgu iseseisvalt märke ja sõidab sealt alla.	Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.	1. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga. 2. Suusatades kasutab libisemist. 3. Osaleb kelguvõistlustel.
Spordialad: ujumine				1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Järgib õpetaja juhendamisel ohutusreegleid. 3. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid.	1. Hingab vette. 2. Kasutab ujumisoskuse arendamiseks abivahendeid. 3. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.
Tants ja rütmika	1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. 2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	1. Jälgenda liikumisega erinevaid rütme. 2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Püüab sooritada rütmiliikumisi ühel ajal kaaslastega. 3. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

					4. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga. 5. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. 6. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätte, rõngaid).
Vaba aeg ja loodus- liikumine	Mängib vabamängus iseseisvalt.	1. Matkab õpetajaga looduses. 2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku, püsides paaris.	1. Algatab iseseisvalt mängu. 2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.	1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.	1. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga ning suusatada. 2. tegutseb iseseisvalt mänguväljakul. 3. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

7 LAPSE ARENGU JÄLGIMINE

7.1 Arengu jälgimise põhimõtted

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks, õppe-ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga ning lapse koolivalmiduse välja selgitamiseks.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengu jälgimise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe-ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

7.2 Arengu jälgimise meetodid

Lapse arengu hindamist viib õpetaja läbi 1-2x aastas, olenevalt laste vanusest (sügisel ja/või kevadel), täites laste arengu jälgimise tabelit (vt lisa 2).

Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on orientiiriks lapse arengu eeldatavad tulemused. Need esitatakse kehalise, vaimse ja sotsiaalse arengu näitajatena. Selline jaotus on tinglik, sest üht ja sedasama näitajat on võimalik vaadelda eri aspektidest.

Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitata kõigile kohustuslikuna, need on teatud üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut, tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huve.

Lapse koolivalmidust hindavad kõik lapsega töötavad pedagoogid, vajadusel tehakse koostööd eripedagoogiga.

Lapsevanematele tutvustatakse lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust lastevanemate koosolekutel või arenguvestlustel.

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimisel lähtutakse lapse arengu analüüsitulemustest.

7.3 Dokumenteerimine

7.3.1 Lapse arengu jälgimise dokumenteerimine

Lasteasutuse õpetaja jälgib kavakindlalt lapse arengut. Iga lapse jaoks on arengumapp, kuhu kogutakse alltoodud vaatluste materjalid lapse lasteaia viibimise aja lõpuni.

AEG	TEGEVUS
sügis	Lapse vaatluse ankeet / arenguestlus (tagasiside lapse arengu kohta) 1x aastas. Aeg valikuliselt sügis või kevad.
oktoober / november	Joonistamine teemal „Mina ise“ või „Minu pere“. Joonistuse taha lisab õpetaja kuupäeva ja lapse kommentaarid oma töö kohta. Lapse jutt kirjutatakse üles sisu ja sõnastust muutmata (last abistatakse vabalt valitud suunavate küsimustega).
detsember	Loovuse harjutus. Harjutuse valib õpetaja. Töö taha lisab õpetaja kuupäeva ja lapse kommentaarid. Laps teeb sama harjutust igal aastal samal harjutuspõhjal.
kevad	Lapse vaatluse ankeet / arenguestlus (tagasiside lapse arengu kohta) 1x aastas. Aeg valikuliselt sügis või kevad. Lapse mängu vaatlust viiakse läbi 1 x aastas. Erinevaid mänguosi kirjeldatakse kirjalikult vabas vormis.
mai	Iga laps valib aasta jooksul tehtud tööde hulgast (kaks) talle enam meeldinud tööd ja need lisatakse lapse arengumappi.

Arengumappi võib lisaks panna veel mõne huvitava või õpetaja meelest silmapaistva ja lapse arengut iseloomustava töö. Arengumappi lisatakse õpetajate äranägemist mööda veel mõndagi huvitavat: lapse vahvaid ütlusi, lapse käe- ja jalajälgi erinevas vanuses, fotosid jms.

Lapse lasteaiast lahkumisel antakse arengumapp lapsevanemale.

7.3.2 Lasteaia lõpetamine

Lasteaia lõpetamisel antakse lapsele koolivalmiduskaart (vt lisa 3) ja lasteaia õppekava läbimise kohta lõputunnistus (vt. lisa 4).

8 ÕPPEKAVA UUENDAMINE JA TÄIENDAMINE

- 1) Õppekava uuendamine on pidev protsess. Muudatused kantakse õppekavasse vastavalt vajadusele.
- 2) Õppekava arendamine toimub kõigi pedagoogide, erispetsialistide, juhtkonna ja hoolekogu koostöös.
- 3) Rakendumise analüüsimiseks kasutatakse erinevaid töövorme (sisehindamine, pedagoogilised ning tööühmade koosolekud).
- 4) Õppekava uuendades ja täiendades lähtutakse sisehindamise tulemustest ning pedagoogide, lapsevanemate ja erispetsialistide arvamustest.
- 5) Pedagoogilise nõukogu otsusest lähtuvalt kinnitab direktor õppekava käskkirjaga.

9 LISAD

Lisa 1 Individuaalsuse kaart

Individuaalsuse kaart

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Saarepeedi Lasteaed

Kodune keel(ed)

Kaardi avamise aeg

1. Üld- ja peenmotoorika, füüsiline areng		
2. Eneseteenindus		
3. Silmaring, huvid ja motivatsioon		
4. Mäng ja sotsiaal oskused		
5. Emotsionaalne seisund ja käitumine		
6. Suhtlemine ja kõne		
7. Tunnetustegevused		
8. Õpetajate tähelepanekud ja soovitus		
Õppe- ja kasvatustegevused	Lapse tugevad küljed (oskused)	Arendamist vajavad küljed (soovitused)
Keel ja kõne:		
Matemaatika:		
Kunst:		
Muusika:		
Liikumine:		
9. Kõne uuringu tulemused		
Valdkonnad	Lapse tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitus
Kõnesoov ja suhtlemine:		
Kõne mõistmine:		
Hääldus/sõnavara/lause:		
10. Lapsevanema arvamused		
11. Kokkuvõte ja soovitus tugiteenuste rakedamiseks		
12. Kokkuvõte ja ettepanekud		

Kuupäev:

Lisa 2 Koolivalmiduskaart

Koolivalmiduse kaart

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Saarepeedi Lasteaed

Osales lasteaia tegevustes

Laps on paremakäeline. Emakeeleks on eesti keel.

Nr.	
Üldoskuste areng	
Mänguoskused:	
Sotsiaalsed oskused:	
Tunnetusoskused:	
Õpioskused:	
Enesekohased oskused:	
Vaimne areng	
Keel- ja kõne:	
Matemaatika:	
Kunst:	
Muusika:	
Füüsiline areng	
Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused	
Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest	
Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed
Muu, mis väärib esiletoomist	
Haiguspäevad	

Laps on omandanud vajalikud pädevused riiklikule põhikooli ja gümnaasiumi õppekavale õppima asumiseks.

Õpetajad:

Logopeed

Lapsevanem

Lasteasutuse direktor või õppelajuhataja

Allkirjastamise kuupäev